

Predstavljamo vodeće art terapeute: dr. Mercedes Balbé ter Maat, ATR-BC, LPC, HLM

Priča o životnom putu art terapeuta i prve predsjednice Hrvatske udruge za art terapiju

Velika nam je čast, veća nego što na to ovaj stereotipni oblik može ukazati, što je upravo Hrvatska udruga za art terapiju imala priliku u pravi čas upoznati osobu osebnog iskustva, visoke profesionalnosti, vrhunskog i predanog kliničara i profesora, i, sada postaje zaista nevjerovatno, istinski divne osobe, Mercedes Balbé ter Maat.

Ovim intervjuom pokušat ćemo predstaviti dr. Balbé ter Maat kroz presjek njenog životnog puta ispunjenog izazovima i uspjesima. Dobro je to što su ti isti izazovi početkom 2018. doveli i do susreta s hrvatskim specijalizantima art terapije kada se šestoro pionira art terapije u Hrvatskoj zauvijek profesionalno i osobno povezuju s pionirkom art terapije u SAD-u i nastavljaju zanimljiv put u budućnost art terapije u Hrvatskoj.

Sve je započelo s multikulturalizmom i istraživanjem, a nastavilo osnivanjem HART-a. Kao prva predsjednica Hrvatske udruge za art terapiju, dr. Balbé ter Maat je postavila visoku razinu kvalitete politike, regulacija, poslovanja i etike, pomogla u postavljanju osnovnih okvira Udruge te je, nakon dvije godine predsjedavanja, ostala počasnom predsjednicom, uvijek spremnom na mentorstvo, savjetovanje, suradnju, podršku ili proslavu, ipak se radi o južnoameričkoj toplini.

Dr. Balbé ter Maat sudjeluje u lokalnom, državnom, nacionalnom i internacionalnom upravljanju u polju mentalnog zdravlja, savjetovanja, školskog savjetovanja i art terapije. Objavila je nekoliko članaka i poglavlja knjiga u polju multikulturalnog pristupa savjetovanju, etike, motivacijskog intervjua, art terapije, korištenja likovnosti u savjetovanju i terapiji.

Dr. Balbé ter Maat je zbog svoje predanosti i zasluga u dugogodišnjem radu nagrađena mnogim nagradama, između ostalih Nagradom za istaknut doprinos (Art terapijska organizacija Potomac, 1998), Nagradom za najboljeg profesora godine (George Washington University, 2003), Predsjednikovom nagradom za izvrsnost (Capella University, 2016), Nagradom za izvanredni doprinos (European Branch of the American Counseling Association, 2018).

Posvećen joj je prilog u dokumentarnom filmu „Kotači različitosti u art terapiji:

pioniri među art terapeutima različitih etničkih skupina”, 2010. (Wheels of Diversity in Art Therapy: Pioneers of Color as a pioneer among art therapists of color).

Dr. Balbé ter Maat je primila i veliku nagradu Američke asocijacije za art terapiju 2021. godine kada je imenovana doživotnim počasnim članom.

P: Za početak, možete li nam reći nešto o svom početku u art terapiji? Kako ste se vas dvije upoznale?

O: Nisam imala pojma da postoji nešto kao art terapija. Studirala sam na Sveučilištu Sjeverne Karoline (University of North Carolina, UNC) na Chapel Hillu i završila dva dodiplomska studija, psihologiju i slikarstvo. Moja umjetnička djelatnost bila je usmjerena na slikarstvo.

Psihologija je uvijek bila moja ljubav, moj prioritet, htjela sam postati psihologinjom. Nisam htjela postati umjetnik. Slikarstvo je za mene bilo hobi, nešto što radim u slobodno vrijeme, način da se opustim, nešto što činim za zabavu, a ne karijera.

Na zadnjoj godini studija na UNC, jedan me od mojih profesora slikarstva, znajući da studiram i psihologiju, pitao da li znam za art terapiju. I, s obzirom da nisam znala, ispričao mi je ponešto o art terapiji i tako sam aplicirala na nekoliko sveučilišta u SAD-u. Izabrala sam studij art terapije na Sveučilištu George Washington, gdje sam se upisala odmah nakon završetka dodiplomskog studija, 1984. godine.

P: Kakvi su Vam bili profesori, jeste li imali priliku slušati utjecajne art terapeute tog vremena?

O: 1984. godine, kada sam se upisala na GW, art terapija je već utemeljena kao profesija. Imali smo privilegiju slušati utjecajne art terapeute poput Elinor Ulman, Edith Kramer, Linde Gantt, Paulle Howie, Audrey Di Marie i Catherine Williams. Također su nam dolazili gos-

tujući profesori sa Sveučilišta u New Yorku, držali bi radionice i predavanja.

Voljela sam to vrijeme na GW-u s kolegama art terapeutima s područja Washington D.C.-a. Profesori su bili jako podržavajući. Zajedništvo između studenata i profesora je ono što me inspiriralo da izaberem tu profesiju. Kad sam se uključila u rad Američke asocijacije za art terapiju, imala sam priliku upoznati druge čelnike naše profesije. Raditi s njima, ujedinjujući snage da poboljšamo struku.... bilo je nevjerojatno! Radila sam rame uz rame s autorima knjiga koje sam čitala za vrijeme studija, kojima sam se divila, kao npr. dr. Judith Rubin... stvarno nevjerojatno.

Prošle godine su me dr. Judith Rubin, Lynn Kapitan i Gussie Klorer nominirale za Nagradu počasnog doživotnog člana Američke asocijacije za art terapiju, asocijacije koju je osnovala dr. Rubin. Ovo je najveća čast koju sam ikada primila, priznanje mom 35+-godišnjem doprinosu Asocijaciji i profesiji art terapije.

Sve ovo su razlozi koji me navode da nastavim biti involvirana i dati mlađim generacijama, kao što su moji profesori i autoriteti dali meni.

P: Vaši prvi profesori art terapije su bili bliži psihoanalitičkoj misli, kažete. Je li Vas je to usmjerilo prema doktoratu savjetovanja i supervizije te edukatora savjetovanja i supervizora, je li Vaš smjer razmišljanja bliži psihoanalitičkoj misli ili integrativnoj psihoterapiji?

O: Psihoanalitička misao nije moja teoretska orijentacija. Savjetovanje koje sam odabrala i ta orijentacija supervizije se davno odvojila od psihoanalitičke teorije jer se savjetovatelji nisu htjeli baviti patologijom u tolikoj mjeri. Psihoanaliza je medicinski model, potpuno usmjeren na patologiju; treba postaviti dijagnozu da bi se moglo početi s liječenjem. Savjetovanje se okreće dobrobiti osobe, razvojnim problemima, a ne patologiji. Savjetnici kreću od pretpostavke da osoba nije slomljena, već prolazi „normalne” razvojne poteškoće: razvod, žalovanje, traume, prijelazni period života, imigracija... savjetnici pomažu da osvijestite svoje snage dok vas vode kroz osobni rast, razvoj i konačno, promjenu.

Završila sam magisterij iz savjetovanja jer sam kao art terapeut u osnovnoj školi u državi Virginia bila obavezna završiti upravo magisterij iz savjetovanja, ne iz art terapije.

Prije nego što sam počela raditi u osnovnim školama, radila sam kao art tera-

peut u državnim bolnicama i klinikama u Washington D. C.

U osnovnu školu sam primljena na mjesto art terapeuta kako bih radila s djecom imigrantima i njihovim obiteljima. Jako sam voljela taj posao, filozofiju savjetovanja, voljela sam profesore na studiju savjetovanja i voljela sam istraživanje. I tako, bez obzira što posao u školi nije zahtijevao doktorski studij, ostala sam na doktoratu i završila kao doktor znanosti za educiranje savjetovanja i supervizije. To je bilo 2000. godine, otada radim kao predavač savjetovanja, školski savjetnik, art terapeut i savjetnik u području mentalnog zdravlja.

P: Očito postoje razlike u pristupima superviziji i savjetovanju u Hrvatskoj i SAD-u. U Hrvatskoj će supervizor morati proći edukaciju grupne analize, a savjetovanje dolazi iz polja psihologije i socijalnog rada. Znači, u Vašu profesiju su utkana ova dva različita polja usmjerena na dobrobit osobe, ne na patologiju, što je relativno suprotno, zar ne?

O: Točno. Gledamo li psihologa, savjetnika ili kliničkog socijalnog radnika u praksi, možda nećemo uspjeti razlikovati njihov posao od posla terapeuta. Poznajem teorijski pristup i orijentaciju psihoanalize, ali u praksi koristim kratkoročne intervencije bazirane na realitetnoj terapiji, motivacijskom intervjuu, KBT-u i trauma informiranom KBT-u.

P: Jeste li Vi izabrali svoje zanimanje ili je ono izabralo Vas? Čini se da nije puno utjecalo na Vaš životni put?

O: S jedne strane, ja sam vrlo organizirana i imam jasne ciljeve, ali s druge strane, stvari se događaju i odvođe me u smjeru u kojem nisam očekivala da ću se naći. Na primjer, za vrijeme doktorata sam stažirala kao profesor. To nije bilo mjesto po mom izboru, ali na kraju mi se toliko svidjelo da sam ostala raditi kao profesor i to se nije promijenilo zadnje 23 godine! 2013. godine sam počela raditi na humanitarnim projektima izvan SAD-a što me također odvelo u različitim smjerovima, iako nikada nisam prestala predavati. Art terapija mi je otvorila mnoga vrata i stvarno sam imala sreće gdje god su me odvela.

P: Biste li nam objasnili kako su Vaši osobni i profesionalni usponi i padovi utjecali na Vašu praksu? Radili ste u bolnicama, klinikama, školama, fakultetima, bavili ste se humanitarnim radom... utječe li Vaša osobna priča na Vaš rad?

O: Moj najveći izazov bio je u dobi od 15 godina kada sam doselila iz Argentine u SAD. Mrzila sam to, mrzila sam sve i svakoga. Ovaj događaj je promijenio moja životna iskustva na ono što se dogodilo prije i poslije moje 15-te godine, nešto što je tipično za iskustvo imigracije. Dva vrlo različita svijeta. Otkako sam postala art terapeut provodim art terapiju u SAD-u i drugdje u svijetu. Kao imigrant, moje osobno iskustvo utjecalo je na profesionalni fokus, koji jest na pitanjima imigracije, multikulturalnog savjetovanja, multikulturalne art terapije i unapređenja kvalitete života imigranata, obitelji manjina i izbjeglica u kriznim situacijama kroz identificiranje rizika i promociju zaštitnih faktora.

P: Postoji li značajna razlika između prihvaćanja art terapije tada i sada?

O: Da, ogromna je razlika između 1986, kada sam diplomirala i sada. U SAD-u sada mnoge države priznaju art terapiju kao profesiju i daju licencu prakticiranja za art terapeute. Neke države dopuštaju art terapeutima licencu kroz savjetovanje mentalnog zdravlja. Uložili smo puno truda kako bismo uspjeli u tome da poduzeća zdravstvenih osiguranja plaćaju za usluge art terapije.

Ipak, i danas postoje mnoge države u SAD-u koje ne prepoznaju art terapiju. Art terapija u SAD-u je počela baš kao što se to događa u Hrvatskoj. I danas, kao i

prije, da bi postao art terapeut moraš se povezati s ljudima sličnih profesija, educirati ljude o art terapiji, zastupati profesiju, volontirati kako bismo pokazali da je art terapija zaista struka mentalnog zdravlja i da daje rezultate! Način na koji ja pokazujem da art terapija djeluje je tako što pozovem ljude da iskuse art terapiju, da dođu u grupu ili na art terapijsku radionicu. Iskustvo govori samo za sebe.

P: Američka asocijacija za art terapiju je u Vašem profesionalnom razvoju od samog početka, otkada ste bili student, pa sve dok niste postali predsjednicom i nakon toga. Toliko ste doprinijeli polju art terapije kroz to vrijeme djelovanja, možete li nam reći nešto o tom periodu života?

O: Najbolji dio svog profesionalnog života sam provela kao dio asocijacije. Član AATA sam postala 1985. dok sam studi-

rala na GWU. Prisustvovala sam svakoj konferenciji, upoznala ljude iz cijelih SAD i drugih država. Druženja s drugim čelnicima profesije, prijateljima i ljudima koje bih ponekad vidjela samo jedanput godišnje na konferenciji, inspiriraju. Tako su ovi poznanici postali cjeloživotni kolege, suradnici u istraživanjima i praksi, kolege u odborima i povjerenstvima, pratili su me kroz sve dijelove ove divne profesije.

Bila sam novoizabrana predsjednica izvršnog odbora AATA-e 2009, a 2011. godine imala sam veliku čast da budem izabrana za predsjednicu izvršnog odbora AATA-e. U ove 4 godine bila sam uključena u sve aspekte asocijacije i vodila odbor nacionalne asocijacije kroz teške financijske i organizacijske probleme.

Prije toga, 1995., priključila sam se AATA-inom povjerenstvu za izdavaštvo, gdje sam radila kao vanjski urednik AATA-inih novina (2001. - 2007).

Godine 1999. sam izabrana za tajnicu AATA-inog izvršnog odbora. U toj ulozi sam bila veza između povjerenstva za izdavaštvo i četiri podružnice AATA-e. Predsjedavala sam odlukama o statutu, politici rada, procedurama, odborom za traženje urednika časopisa, odborom za obuku vodstva i odborom za multi-kulturalna pitanja. Od 2003. - 2005. godine i opet od 2008.-2010. godine izabrana sam za članicu AATA-inog odbora za nominacije.

Godine 1990. postala sam recenzent za godišnju konferenciju, što s veseljem mogu reći da radim i danas. Pridružila sam se AATA-inom odboru za konferencije 2005. godine kao predsjednica odbora za program (do 2007), 2008. godine postajem predsjednica glavnog odbora za konferencije, a 2009. godine predsjednica odbora za umjetnička događanja. Trenutno sam članica uredničkog tima časopisa za art terapiju AATA-e (2005. - danas), a od 2017. godine predsjedam odborom za odobravanje obrazovnih programa art terapije AATA-e (EPAB).

P: Svi ti izazovi... kao humanitarac, sigurno ste dobili drugačiju perspektivu prakse art terapije. Kako pristupate kriznim situacijama?

O: U kriznim situacijama često koristim pristup realitetne terapije, KBT-a i trauma informiranog KBT-a. Ključ uspjeha je u spremnosti.

Iz pozicije dobrobiti i otpornosti, susrećem se s pojedincima koristeći humanistički pristup kako bih izgradila odnos s osobama, pokazala im ljubav, suosjećanje i razumijevanje. Korištenje likovnosti u izražavanju svojih životnih iskustava, pomaže mi razumjeti njihove rane, ali i njihove snage. Zalažem se za bolju kvalitetu života, za unapređenje njihovih vještina, kulture... Pomažem im osvijestiti što je pomoglo u sličnim situacijama u povijesti, u njihovim domovima ili vremenima prije traume. Art terapija stvara taj...prostor iscjeljenja. Ja radim na ulijevanju nade.

Kulturne sličnosti i različitosti populacija s kojima radim su zaista važne. Kultura se ne može ignorirati, pa tako i kad radim s izbjeglicama, status izbjeglice i iskustvo migracije skupina može biti iznimno različit ovisno o socio-političkim okolnostima s kojima se suočavaju. Jedan primjer je trenutna situacija u Ukrajini ili ona u Siriji.

Raditi sa sirijskim izbjeglicama u Libanonu sasvim je drugačije od rada s ukrajinskim izbjeglicama u Njemačkoj.

Zvuči smiješno kad kažem da sam oduvijek osjećala da je moj poziv pomaganje ljudima. Ali to je istina! Mogla sam postati medicinska sestra, doktorica, učitelj... mogla sam biti bilo što od navedenog, jer svi pomažu drugima. Ali art terapija je moj poziv, bila mi je dobra, i osobno i profesionalno. Pružila mi je prilike i otvorila mogućnosti koje nikada ne bih očekivala.

P: Kada govorimo o prilikama, možete li nam reći par riječi o suradnji s bivšom drugom damom SAD-a, gđom Pence? Zanimljivo je da je na taj način art terapija dobila pozornost.

O: To je još jedan primjer iskustva koje nisam očekivala. Sviđa mi se način na koji mi prilike jednostavno padnu na tanjur! Mislim da se ovime vraćam na ono što sam ranije rekla, da nemam osjećaj koliki je utjecaj koji moj rad ima na profesiju ili na osobe s kojima radim, čak i kada je to na mikro razini. Da, blisko sam surađivala s prethodnom Drugom damom SAD-a, gđom. Pence, jer je vjerovala u art terapiju i preuzela zagovaranje art terapije kao inicijativu za vrijeme svog mandata kao druge dame. Dok je putovala s mužem (g.

Pence, podpredsjednik vlade), govorila bi u ime art terapije.

Kontaktirala me njena sekretarica pokušavajući se povezati s art terapeutima i organizacijama u mjestima koja je obilazila, uključujući južnu Afriku, Kolumbiju, Argentinu i Europu. Program gđe. Pence zvao se „Art terapija: inicijativa liječenja sa srcem” (2017. - 2020).

Vraćajući se na početak svoje karijere, duboko sam zahvalna svima koji su vjerovali u mene, koračali sa mnom životnim putem, presreli me na tom putu i pridonijeli mom unutrašnjem bogatstvu.

HART: Hvala vam na svemu. Želimo vam daljnji rast i još puno kvalitetnih suradnji!